

MİT VE KÜLTSEL AÇIDAN ANTİK ÇAĞ'DA KHARİTLER
Charites In Ancient Time Through The Perspective Of Myth
And Cult

Serdal GÜNDOĞDU

Atatürk Üniversitesi, Doktora Öğrencisi
oduklu25@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9718-6491>

Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
nkochan@bandirma.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-0686-4988>

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TERCANLIOĞLU

ahmettercanlioglu78@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3006-4393>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 7/1 Nisan/April 2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	26.02.2021
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	17.03.2021
Sayfa- <i>Pages</i> : 89-105	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.886614

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

MİT VE KÜLTSEL AÇIDAN ANTİK ÇAĞ'DA KHARİTLER Charites In Ancient Time Through The Perspective Of Myth And Cult

Serdal GÜNDOĞDU

Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TERCANLIOĞLU

Öz

Bu çalışmada, Türkçeye “Üç güzeller” diye aktarılan tanrıçalar, Χαριτες sözcüğünün çoğulu olan ‘Χαριτες’ den türetilen “Kharitler” incelenmiştir. Latince Gratia denen üç güzellerin kelime anlamı zarafet, çekicilik, şefkat ve lütuftur. Genel olarak, Aglaia, Thalia, Euphrosyne olarak adlandırılan Kharitlerin, Zeus ve Euryomene'nin kızları olduğu düşünülür. Kharitler sayesinde insanlar, ahlaki ilkeleri, bağışlama ve cömertliği öğrenmişlerdir. İnsanlara, şiir ve müzikte esin kaynağı olmuş ve onların kaderlerini belirlemede önemli rol üstlenmişlerdir. Kharitler, bereketi, doğurganlığı, güzelliği ve ilkbaharı temsil etmelerinin yanı sıra yer altı dünyasıyla bağlantılı birçok fonksiyonları olan tanrıçalardır.

Antik çağ toplumlarında önemli bir yere sahip olan Kharitler'in adına söylenmiş mitleri, insanlarca saygı gördükleri kült anlayışları ve tapınım şekilleri ve toplum üzerindeki algılanış şekilleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kharitler, Mitoloji, Kült, Üç Güzeller, Tanrıçalar

Abstract

In this study, ‘Charites’, the goddesses who are called “The Three Graces” in Turkish, originating from ‘Χαριτες’ the plural version of ‘Χαρις’ have been analyzed. The meaning of these three beauties called Gratia in Latin is elegance, attractiveness and grace. It has been thought that Charites, who are called Aglaia, Thalia and Euphrosyne, are the daughters of Zeus and Euromene. Thanks to Charites, people learnt moral principles, forgiveness and generosity. They were inspiration of poetry and music for people and had a significant role on determining their destinies. Charites

represent abundance, fertility, beauty and spring, and they also have various functions related to the underworld.

In this study, the myths, cult perceptions respected by the people, types of worshipping and the forms of perception by the societies of Charites, who have significant places in the people of ancient period, have been discussed.

Key Words: Charites, Mythology, Cult. Three Graces, Goddesses

Kharitler

Kharitler ismi ‘Χαρις’ sözcüğünün çoğulu olan ‘Χαριτες’ den gelmektedir. Latince Gratia olarak adlandırılan üç güzellerin kelime anlamı zarafet, çekicilik, şefkat ve lütuftur (Grimal 1997: 380). Üç güzellerin isimleri, Aglaia, Thalia, Euphrosyne olarak adlandırılır. Bu adların Türkçe karşılığı; Agleia: parlaklık, Thalia: çiçekleri açtıran, Euphrosyne: yüzleri güldürendir (Ergürer 2007: 435; Karaosmanoğlu 2005: 95). Başlangıçta bitkilerin büyümesini ve güzelliği simgeleyen (Grimal 1997: 380) Kharitler, bunun yanı sıra tanrıların ve insanların yüreğine neşe ve mutluluk verme özelliğine olmuşlardır (Erhat 1989: 188). Kharitlerin Zeus ve Euryomene’nin kızları olduğu düşünülür (Daly 2009: 61; Hamilton 2002: 22). Kharitler, bazı ortak özellikleri olan, Musalar’la Olympos’da yaşarlardı (Roman ve Roman 2010: 180). Bu özelliklerinin dışında sıra dışı işleri de yerine getiren Kharitler’in sanatsal, dinsel ve sosyolojik yönden daha çok vurgu yapılan temalarında, güzelliğin yenilenmesi, mutluluk ve memnuniyetin ön sırada yer aldığı görülür. Bereket vurgusunun yanında fiziksel güzelliğin göz önüne serilmesinde Aphrodite ile birlikte yer aldıkları sahneler de önemlidir (Webbe 1986: 279 Dn.4).

Kharitlerin bahsettiğimiz özellikleri dışında, yerel bir yapı sergileyen ve merkezî anlayıştan farklı dinsel gönderimleri de bulunmaktadır. Yunan mitolojisindeki önemli tanrı ve tanrıçalardan farklı olarak, tapınım alanları oldukça yerel sayılabilir. Kharitler kültü daha çok Boeotia’da ön planda olmasına karşın, Antik Attika, Peleponnesos ve Anadolu’da da görülür. Yunanistan’ın, kuzey kısımlarında Kharitler kültüne fazla rastlanmaz. Kuzey Yunanistan’da Kharitler’in yerini Nympheler almıştır. Thassos’a, Kharitler kültürünü Paroslular taşımışlardır. Yunan adalarında Paros ve Thassos dışında Delphi, Keos, Apollon ile birlikte Kharitler’in anıldığı Delos ile Naksos’ta da Kharit kültürünü görürüz. Fakat bu kültürler mütevazı boyuttadır (E. B. Harrison 1986a: 191; E. B. Harrison 1986b: 151-167). Antik kaynaklardan ve çeşitli

vazo ressamlarından elde ettiğimiz bilgilere göre, Kharitler'in isimleri ve sayıları değişken bir yapıdadır (URL1 ; Yörükkan 2000: 19).

Kharitler'in ilk olarak Pre-Hellenik Girit inancını kapsamasında işlenmiş oldukları söylenebilir (Preller 1872: 142; Schwarzenberg 1966: 4-7). Ancak hemen sonrasında bu işleniş Yunanistan ve Kiklad adalarında yaygınlaşmıştır. Kharitler, inanış yönünden Orchomenos, Argos ve Ake'de olduğu kadar Paros, Thassos ve Naksos'da da önemsenmiştir (E. B. Harrison 1986a: 191).

Bu figürler, saçlarına defne, zeytin, buğday demeti, yaban mersini ya da gülden taçlar takar ve genellikle çiçekler, meyveler ya da mısır püskülüne benzer bir öge tutar şekilde işlenmişlerdir. Üç güzellerin en yaygın duruşları yanlardakinin önden, ortadakinin arkadan işlenmesidir. Bu tipolojinin en meşhuru Siena Piccolomini kütüphanesindeki Geç hellenistik heykel grubudur (Webbe 1986: 8,9) (Resim 1). Standart çıplak pozlarıyla ayakta duran figürlerin dalgalı saçları bant ile bağlı verilmiştir. Benzer bir işleniş Stabia Naples'te sergilenen Pompeii'den 4. Sital duvar resimlerinde de görürüz (İşman 2014: 25,26 Fig.6; Webbe 1986: 9) (Resim 2).

Yazılı kaynaklardan da Kharitler hakkında bilgi ediniyoruz. Hesiodos (Hesiodos: 907 vd.) ve Homeros'un (Homeros: V.338, XIV. 266-276, XVIII.382 ; Homeros: VIII.364 vd.,XVIII.194 vd.) şiirlerinde, antik yazıtlarda (E. B. Harrison 1986a: 199; Karaosmanoğlu 2005: 100,101; Palagia 2014: 236-240, Fig. 1-4; Williams 1983: 28, Fig.30) (Resim 3,4,5), antik tarih yazarları (Herodotos: II.50, IV.175) ve Attik tragediyalarındaki anlatımlardan (Hollis 1992: 7; Milleker 1986: 6; Milleker 1988: 69) faydalanarak arkaik ve klasik dönem Kharitlerin işlevlerini daha iyi anlayabiliriz.

Kharitler Thassos'ta, önceleri doğanın güçleri olarak saygı görmüşlerdir (E. B. Harrison 1986b: 191). Paros, Boeotia ve Arcadia'da onlara tapınıldığını görüyoruz. Kharitler yaşayan bütün canlılar üzerinde hâkimiyeti olan bereket tanrıçaları olarak saygı görmüş, fakat zaman zaman da yer altı tanrıları olarak bilinen Hades, Demeter, Persephone ve Hekate ile birlikte anılmışlardır. Hesiodos ya da Homeros'un şiirlerinde anlatılmasa da Paros, Naksos, Boeotia ve Arkadia'daki dini ritüelleri ile gelenekleri Herodotos ile Pausanias'ın anlatımlarında ve Aeschylus'un Eumenides içindeki anlatımlarında yeraltı ile ilişkileri ya ima edilmiş ya da tasvir edilmiştir (Webbe 1986: 10). MÖ 6. yüzyıldan önce ise Kharitler stilize edilerek işlenmişlerdir (Nilsson 1925: 81). Arkaik dönemde Kharitler tabiatın yeniden doğuşunu simgeleyen meyve ve çiçek çelenkleri tutan uzun khitonlar giymiş kızlar olarak tasvir edilmiştir (Ergürer 2007: 435). MÖ 4. yüzyıldan itibaren Kharitler, çıplak olarak zarif bir kucaklaşma içinde işlenmiştir

(Cömert 1999: 44). Antik çağda Kharitler'in üstlendikleri görevleri ile çeşitli tanrı, tanrıça yahut kişiler ile alakalı mitleriyle antik toplumun yaşam tarzı ve inanış yönlerine etkileri olmuştur (Cameron 2004: 150; Can 1994: 195 ; Coleman 2007: 996; Graves 2010: 81; Hansen 2004: 257; Homeros: XIV. 265-275, XVIII. 382-392; Homeros: VIII. 364, XVIII. 194; White 2009: 150).

Kharitler'in en eksiksiz tamamlamalarını ve en etkili mitolojik tasvirlerini Hesiodos ve Hesiodik yorumcular verir. Hesiodos'un Theogonia'sında (Hesiodos: 900-907) Olympos tanrıları ile ilgili anlatımlar daha anlaşılırdır. Soyut bazı kavramları somutlaştırmıştır. Onun bu yaratıcılığı Pindar'ın şiirlerinde "*Tüm ölümlüler onların lütuflarına minnettardır. Tanrılar ve insanlar onların sayesinde tatlı ve güzel olan herşeye ulaşır. Onlarla düzenlenir şenlikler ve zafer alayları. Onlar adına şarkılar söylenir*" (Sandys 1900: 145) benzer ifadeler Aristoteles'nin çalışmalarında devam etmiştir (Aristotle: V.1133a.1-5). Theogonia'da Hesiodos, Zeus'un asil karakterlerini, çocukları üzerinden anlatmıştır. Üçlü kızlar, Horalar, Moiralar ve Kharitler, insanlar ve tanrılar arasında en çok bilinenlerdendir (J. E. Harrison 1908: 286). Yunan edebiyatının ilk zamanlarında Kharitler'e kişisel isimler, bir mesken ve çok önemli toplumsal işlevler verilmiştir. Zeus'un Themis ve Eurynome ile yaşadığı aşkıdan olan çocukları, ahlaki ilkelerin kişileştirilmesini temsil etmiş ve modern Yunan toplumunun dayanağını oluşturmuştur (Hesiodos: III. 140, III. 182, V. 53, 91, XXVII. 1 ; Metin 2012: 67; Webbe 1986: 13). Bu tanrıçalar aracılığı ile insanlar, bağışlama ve cömertliği öğrenmişlerdir. Onlar şiir ve müzikte esin kaynağı olmuş ve insanların kaderlerini belirlemede önemli rol oynamışlardır. Hesiodos'un anlatımlarına göre Zeus'un Themis (adalet ve düzen tanrıçası) ile birlikteliğinden saatler ve mevsimleri simgeleyen Horalar (Jonas 2001: 258), görev ve işlenişleriyle, Kharitler'le çok yakın bağlantılıdır (J.E. Harrison ve Werral 1890: 380 vd.). Homeros, Horalar'dan bahseder (Homeros: V. 750 vd, VIII. 393 vd.), fakat Hesiodos, Horalar'ın işlevlerine daha fazla değinir. İnsanların daha mutlu olmaları ve refah içinde yaşamaları için kanunları yapan, barış ve adaleti sağlayan tanrıçalar olarak görülmüşlerdir (Hesiodos: 902 vd.).

MÖ 5. yüzyıl öncesinde Yunan şiir ve sanatında Zeus'un kızları Kharitler, Horalar ve Nympheler özellikleri, görevleri ve görünüşleri açısından birbiriyle benzer özelliklere sahiptir. Örneğin, Pausanias, Atinalıların Horalar ve Kharitler'i birlikte onurlandırıldığını belirtir (Pausanias: IX.35.7; Pausanias: VII.5.9). Pausanias, Pheidias'ın, Kharitler ve Horalar'ın

dans etme temasını (Pausanias: V.11.7) ve Polykleitos'un Kharitler ve Horalar'ı işlemiş olduğunu bildirir (Pausanias: II.17.4).

Kharitler ile ilgisi olan ikinci üçlü grup, Zeus ve Themis'in kızları olan Moiralar, diğer adıyla Fates (kader) olarak adlandırılan tanrıçalardır (Jordan 2004: 202). Bu üç tanrıça insanların şimdiki ve gelecekteki kaderlerini belirlerdi. Moiralar, koruyan, yok eden ve insanlara görevlerini bildiren tanrıçalardır (Bachofen 1992: 57). Antik Yunanlılar Moiralar'ın, yeni doğan çocuğu ziyaret ettiğine ve onun geleceğini şekillendirdiklerine inanırlardı (Ovid: VII.451). Kharitler de bir bebeğin doğumuna eşlik ettiklerinde Moiralar'ınkine benzer işlevleri yerine getirirlerdi (Webbe 1986: 17).

Pausanias, MÖ 5. yüzyıl şairi olan Anthimachos'dan aktardığına göre, Kharitler güneş ile ilgili tanrıçalardır (Pausanias: IX.35.5). Bunu, Helios ve altın elma bahçelerinin bekçileri Hesperitler'den Nymph Aegle'nin kızları olarak kabul edilmeleri (Karaosmanoğlu 2005: 95) de desteklemektedir. Anne ve babalarının farklılığı da dikkat çekicidir. Örneğin babaları Zeus ve anneleri Hera, Eurynome, Eunomia, Eurydomene, Harmonia, ya da Lethe olarak kabul edilir (Smith 1844: 686). Çiçero'nun bildirdiğine göre de, Kharitler Erebus ile Nyxs'in kızlarıdır (Cicero: III.17). Erebus ölümler diyarı olan karanlığın adıdır. Khaos'un oğlu Nyxs'in (gece) kardeşidir (Grimal 1997: 175,176). Bu noktadan hareketle Kharitler ile yer altı tanrıları arasında bir bağlantı olduğu kabul edilir (Webbe 1986: 22).

Fonolojik (ses bilimsel) olarak, Kharis ismi ile Hades'in kürekçisi çirkin asık surat Kharon arasında ve Hesiodik üçlünün anneleri olan Eurynome ile Eurynomos arasında bir benzerlik kurulmak istenir (Zielinski 1924: 158). Pausanias'tan öğrendiğimize göre Eurynomos, gömülen cesetlerin etlerini yiyen, sadece kemiklerini bırakan bir Demon'dur (Grimal 1997: 195; Pausanias: X.28.4). Ancak tanrıçaların doğurganlık ve bereket ile ilgili fonksiyonlarının olmasından dolayı, toprak altı tanrılarıyla ilişkilendirilmiştir (Farnell 1896: 425).

Anthimachos ve Cicero'ya göre, Kharitler cenaze programları ve ilkbahar etkinlikleri ile bağlantılıdır. Bu özellikleriyle, Paros adasında benzer saygıyı görmüşlerdir. Naxos ve Paros'ta erken Yunan Kharitler'inin kültleri ile Boeotia'daki en erken Yunan Kharit kültleri incelendiğinde onların cenaze törenleri ile ilişkileri görülür (Webbe 1986: 22). Erken Yunan dini içerisinde onların mezarlar ile bağlantıları Kharitler'in, Roma lahitleri üzerinde karşımıza çıkmasına neden olmuştur (Webbe 1986: 23). Bu nedenle antik çağda ölüm ve yeniden doğumun tanrıçaları olarak Kharitler'in önemi artmaktadır (Webbe 1986: 23). Kharitlerin arkadaşlık, yardımseverlik, şefkat

gibi duyguları temsil ettikleri bilinir, ancak bunların dışında sonsuz gençlik, zihin ve beden sağlığı, sevinç, güzellik ve alçak gönüllülük gibi duyguları da temsil ettiklerine inanılır. Kharitler, sahip oldukları mükemmel güzelliği başkalarına sunmada bencil davranmazlar. İnsan hayatında ortaya çıkan güzellikler onların sayesinde çoğalarak, buldukları ortamda nezaket, neşe ve mutluluk egemen olur. Bunlar insanlara sunulan lütuf olarak kabul edildiğinden, sosyal yaşam seviyesi ne olursa olsun insanlar, onların tapınaklarına gelerek kendileri için iyilikler diledikleri gibi, sunaklarında günlük tütsü yakar ve her ziyafette ya da şölende anarlardı. Hayatın tüm zevklerini artırdıkları ve şarabın heyecan veren olumsuz etkisini kontrol ettikleri için onlara libasyon yapılırdı (Berens 2007: 163). İnsanların yararına olan işlerin gerçekleşmesine destek olduklarına inanıldığı için birçok yerde kültler oluşturulduğunu görüyoruz. Bu kültlerden bazılarını aşağıda değinilmiştir.

Kharitlerin en erken kültleri Girit ve Paros adasında görülür. Bu adalardaki inanışları, yenilenme olgusu ve cenaze konteksti içerisinde, kasvetli ya da hüzünlü anlamlar taşıyan bir inanç sistemidir (Larson 2007: 163; Webbe 1986: 5). Schwarzenberg, Paros'taki Kharitler Kültünün, erken Girit kültürünün bir yansıması olabileceğini ileri sürer (Schwarzenberg 1966: 4 vd.).

Paros adasında ilk kutlamalar Kral Minos tarafından başlatılmıştır (Apollodorus: III.15,7; Callimachus: frag. 491, 350, Dn. C; Graves 2010: 411). Harrison, Fenike stelinde üstten hilal şeklinde bir ay tarafından sınırlanmış üç dikme sütun ile Girit'te iyi bilinen üçlü dikme sütunların ilkel düşüncede Kharitleri simgelediklerini belirtir (J. E. Harrison 1912: 193. Fig. 148 ve 192, 193, Fig. 147).

Kharitler'in Yunanistan'daki en eski kutsal alanı Boeotia'daki Orchomenos'da tespit edilmiştir (J. E. Harrison 1912: 193; Schliemann 1881: 122-163; Theocritus: XIV.108). Pausanias, Boeotia'da Kharitler için sunu yapan ilk insanın Kral Eteocles olduğunu bildirir (Pausanias: IX.35.1). Thebe kralı olan Eteocles'in MÖ 1254 civarında hüküm sürdüğü kabul edilir (Lufmann 1814: 78). Orchomenos'ta bahar yaklaştığında, gökten düştüğüne inanılan ve işlenmemiş dikme şeklindeki taşlara Kharitler adına saygı gösterilerek dini törenler yapılırdı (Pausanias: IX. 38.1).

Orchomenos'ta, Kharitler onuruna düzenlenen şenliklere "Charitesia Festivalleri" denirdi. Bu şenliklerde müzik çalınır, atletik oyunlar ve yarışmalar yapılırdı. Orchomenos'da bulunan tiyatrodan (Buckler 1984: 49) Dionysos ve Kharitlere şenlikler düzenlendiği düşünülür (Amandry ve

Théodora 1974: 173, fig.1 ; Sturgeon 2004: 3). Orchomenos ileri gelenleri, kentin adını ve sanatsal faaliyetlerini ön plana çıkarmak için kentin zaferlerini, zenginliğini ve güzelliğini vurgulamaya karar verirler. Böylece şehrin daha çekici ve güzel görünmesini sağlamak için Orchomenos'un sembolü olan steli Kharitler için dikerler (Hardt 1715: 3-5). Strabon, Eteocles'in cömertliğini, gücü ile zenginliğini simgelemek ve aynı zamanda iyiliksever Kharitler'e olan minnettarlığını göstermek için bir tapınak inşa ettiğini bildirir (Strabo: IX. 2. 40).

Kharitler, Peleponnesos adasının orta kısmında yer alan Arkadia bölgesinde şifa veren güçleriyle manevi bir rol üstlenmişlerdir (Webbe 1986: 45). Kharitler, Megalopolis ve Ake'de zıt özelliklere sahip Erinyeler'le ilişkilendirilmişlerdir (J. E. Harrison 1908: 255).

Megalopolis'te Ake denen yerde Kharitler ve Manialar'a (Deliler, Çılgınlar) ortaklaşa tapınılan tapınakta sunu yapılırdı (Pausanias: XII. 34. 3). Kharitler, burada şifa verenler olarak, Asklepion'un yardımcıları ya da onunla eşit saygınlıkta tutulmuşlardır (Millin 1811: 26, Levha 33, Res.106; Webbe 1986: 279, 45). Yunanistan'ın farklı bölgelerinde Kharitler'e duyulan saygı ve tapınım hakkında bilgiler veren Pausanias, Mykenai yakınlarındaki Argos'ta (Pausanias: II. 17. 3), Yunanistan'ın güneyinde Elis'te de olduklarını (Pausanias: VI. 24. 6), Pindar, tüm nimetleri verenler olarak Kharitler'e, Pythia Apollon ile ortak saygı gösterildiğini bildirir (Sandys 1900: 145). Callimachus, Keos adasında bulunan Poessa'da güzel bukleli Kharitler'in varlığından bahseder (URL2).

Anadolu'nun batı kısmında da Kharitler'e dair tasvirlerin olduğu kabul edilir. Pausanias, Pergamon'da, Smyrna'da (Pausanias: IX.35.6) ve Erythrai'de de Kharitler'e duyulan saygıya ve işlendikleri yerlere değinir (Pausanias: VII.5.9). Anadolu'dan verdiğimiz bu örneklerden başka bu bölgelerin kuzeyinde kalan Kyzikos antik kentinde de Kharitler'in yer aldığı belirtilir (Webbe 1986: 295).

Demos Kültü MÖ 5. yüzyılda Atina'da ilkin Nympheler Kültü olarak ortaya çıkmış ve bu dönemden sonra tapınım görmüştür (E. B. Harrison 1986a: 192). Demosthenes MÖ 330'daki söylevlerinde, Atina'da Demos ile Kharitler'e birlikte saygı gösterildiğini belirtir (Şahin 2007: 291). Demos kelimesi Yunancada birbirine yakın birçok anlam içerir. Demos halk ya da halkın bir bölümü, halk meclisi, demokratik bir rejim veya köy anlamlarında kullanılmıştır (Şahin 2007: 290). Atinalılar kendi yönetim şekillerinin özgün olduğunu ve diğer yönetim şekillerine model oluşturduğunu kabul ettikleri için, Atina'yı Yunanistan'ın merkezî, yöneticisini de Yunanlıların kralı olarak

görürlerdi. Bu düşünceden de Demos Kültü doğmuştur (Şahin 2007: 291). Bu kült için Atina'da MÖ 330 civarında yapılan bazı yasalarla Tyranların dahi uymak zorunda olduğu bazı yasalar düzenlenmiştir (Long 2004: 20).

MÖ 243/2 yılında Arkhon seçilen Eurykleides'in, Atinalılara tanıdığı yeni hak ve özgürlüklerle birlikte Agoranın batısındaki Kolonos Agoraios Tepesi'nin kuzey yamacında Demos ve Kharitler Kutsal Alanı oluşturulmuştur (Monaco 2001: 108, fig.4 ; Şahin 2007: 292). Demos ve Kharitler Kutsal alanının varlığı, ele geçen sunak ve yazıtlarla desteklenmiştir (Travlos ve Thompson 1949: 392, fig. 1,2). Sunağın yazıtından anlaşıldığına göre Aphrodite Hegemone, Demos ve Kharitlere adanmıştır (Thompson ve Wycherley 1972: 223, pl., 6, 7, 8, 11; Travlos 1980: 79, fig. 102, 103, 104; Weller 1913: 81). Sunak, MÖ 197/6 yıllarına tarihlenmektedir (Resim 6). Olasılıkla MÖ 229'da şehrin Makedonlardan kurtarılmasına yardım eden yabancı ve Atinalılara şükranlarını sunmak için yapılmıştır (Mikalson 1998: 6; Rosenzweig 2004: 27, fig.14). Atinalılar, hatta yabancılar da, minnettarlıklarını göstermek için onlara adaklar sunmuşlardır (Monaco 2001: 463; Parker 2011: X; Şahin 2007: 293).

Atina'da Kharitlerin varlıklarını sikkeler üzerinde de görüyoruz (Collignon 1899: 74; J.E. Harrison ve Werral 1890: 376, fig. 14) (Resim 7). Sikkeler üzerine Kharitler, özellikle MÖ 154/3 ile 122/1 yıllarında sevilerek işlenmiştir (Monaco 2001: 135). Roma dönemindeki refah, huzur ve uyumu göstermek için sikke, madalyon ve aynalara da işlendiklerini biliyoruz (Milleker 1986: 6,7. Fig.1).

Sonuç

Kharit ismi kelime kökünde başlayarak insan zihninde pozitif vasıflara sahip tanrıçalar hissi uyandırmaktadır. Bireysel adlarında da lütuf, bereket, bolluk, refah, güzellik, cazibe sıfatlarını karşılayan özellikler görülür.

Kharitlerin üslendikleri görev ve yetkilerinin sınırını çizmek oldukça güçtür. Çünkü onların sık sık beraber anıldıkları diğer tanrıçalardan Horalar, Moiralar, Erinyeler ya da Musalar'ın yetkilerini de üstlendiklerini görmekteyiz. Kharitlere saygı gösterilerin bölgelerde ilk dikkat çeken, bereket vurgusudur. Bu kanıdan hareketle adeta bir ana tanrıça rolünü üslendikleri izlenimi ortaya çıkmaktadır.

Bereket ve doğurganlık temasını Arkaik ve Klasik Dönemde uzun giysili, ellerinde çeşitli meyve ya da çiçek dalları taşır şekilde, Hellenistik ve Roma Döneminde ise çıplak resmedilmiş güzel çekici kızlar olarak işlendikleri görülür. Çıplak verilmelerinde iki olasılık öne çıkmaktadır. Birincisi Aphrodite'nin başyardımcıları olmaları ve Hellenistik Dönemde

çıplak betimlerinin tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmese de Praksiteles'in yaptığı Aphrodite heykelinden etkilendikleri söylenebilir. İkincisi, kadınsı çıplak güzelliği gözler önüne sererek iki yandakinin önden, ortadakinin arkadan verilmelerindeki amaç kadındaki genital bölge ve çekici cazibeyi ortaya koymak olabilir. Tabii ki bu düşüncenin özünde Aprodite algısını dikkate almak gerekir. Ancak dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan birisi de, Aphrodite'nin adının karıştığı mitlerdeki, kadınsı cazibenin entrikasını Kharitlerin asla kullanmadıklarıdır. Çünkü onlar saflık ve temizliğin simgesi olarak kabul edilirler.

Bölgelere göre, isimleri, anne babaları ve sayıları değişiklik gösterir. Bereket vurgusundan başlayan özellikleri lütuf, minnettarlık gibi kavramlarla iç içe, yer altı ve yer üstü olayları ile bağlantılarını sürdürürler. Cenaze törenlerindeki matemli havanın yanı sıra, adlarına düzenlenen Charitesia şenliklerindeki neşe ve coşku ile halka mutluluk dağıtan tanrıçalar olarak bilinirler. Ayrıca bazen şifa dağıtıcılar olarak iyileştirici birer hekim tanrıça, bazen de Atina'da olduğu gibi yönetim şekillerini en güzel düşünen halkla, yani demos'la anılarak onların birer koruyucu yönetici olarak karşımıza çıkar.

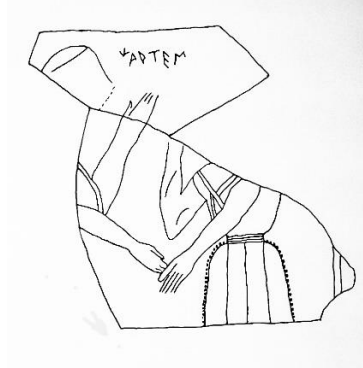
Zeus'un kızları olmaları da bir ölçüde onların önemini artırmaktadır. Her ne kadar ikincil tanrıçalar olarak gözükseler de, onlar birçok tanrı ya da tanrıça gibi etkin bir şekilde saygı ve kabul görmüşlerdir. Kharitler'e inananlar insanın özünde olması gereken güzel duyguların doğası gereği, lütuf, merhamet, güzellik gibi insan ruhunu okşayan tüm duyguları onlardan aldıklarına inanırlardı. Çünkü Pindar, Kharitleri "*insan ruhunu zenginleştiren şeref, güzellik, bilgelik, tüm tatlı olan her şey ve tüm insanların neşesini verenler*" olarak ifade eder ve hatta ölümsüz tanrılar için kutsal dans ve ritüeller yapılırken Kharitler'den yardım alınmasa eksik kalacağını belirtir (Pindar: XIV. 5). Bu da Kharitler'in, güzelliğin ve güzel olan her şeyin tanrıçaları olarak insanların kalplerinde daima yer aldığını gösterir.

Resim 1 Siena Kharitleri (Schwarzenberg 1966: Tafel 8).

Resim 2 : Pompeii'deki Casa di Titus Dentatus
Panthera'daki Üç Güzeller (İşman 2014: Fig. 6).

Resim 3 : Thermos Apollon Tapınağı Metop Parçası (MÖ 7-6 yüzyıl) Karşılıklı iki Kharit (Schwarzenberg 1966: Tafel 11 a).

Resim 4 : Sophilos'un Dinosu ve Kharitler (MÖ 580 civarı), Londra British Müzesi (Williams 1983: Fig. 30).

Resim 5 : Nympheler ve Kharitler Kabartması (MÖ 3. yüzyıl) (E. B. Harrison 1986b: Pl. 156 Charis 41).

Resim 6 : Aphrodite Hegemone, Demos ve Kharitler Sunağı (Travlos 1980: 81, Fig.4).

Resim 7 : Atina Tetradrahmisi (MÖ 154/3) (E. B. Harrison 1986a: Pl. 153 Charis 26).

Resim 8 : Bronz Ayna (MS 2. yüzyıl). New York Metropolitan Sanat Müzesi (Milleker 1986: 6,7 .Fig. 1).

KAYNAKÇA

- Amandry, P., & Théodora, S. (1974). "Monuments choréiques d'Orchomène de Béotie". *Bulletin de Correspondance Hellénique*, 98(1), 171-246.
- Apollodorus. *The Library* (Çev. S. J. G. Frazer). 1921. Cambridge, MA, HUP, London: Loeb Classical Library, .
- Aristotle. *Nicomachean Ethics* (Çev. W. D. Ross). *The Complete Works of Aristotle* (ed., J. Barnes). 1991. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Bachofen, J. J. (1992). *Myth, Religion, and Mother Right* (Çev. R. Manheim). New Jersey: Princeton Universtiy Press.
- Berens, E. M. (2007). *Myths and Legends of Ancient Greece and Rome* [Electronic version].
- Buckler, J. (1984). "The Charitesia at Boiotian Orchomenos". *The American Journal of Philology*, 105(1), 49-53.
- Callimachus. *Lycophoron Aratus*, (Çev. G. R. M. A. W. Mair). 1921. London: William Heinemann.
- Cameron, A. (2004). *Greek Mythograpy in the Roman World*. New York: OUP.
- Can, Ş. (1994). *Klasik Yunan Mitolojisi* (3 ed.). İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Cicero. *De Natura Deorum Academica* (Çev. H. Rackham). 1967. London: William Heinemann LTD.
- Coleman, J. A. (2007). *The Greek Mythograpy in the Roman World*. London: Arcturus Publishing Limited.
- Collignon, M. (1899). *Manual of Mythology in Relation to Greek Art* (Çev. J. E. Harrison). London: H. Grevel and Co.
- Cömert, B. (1999). *Mitoloji ve İkonografi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Daly, K. N. (2009). *Greek and Roman Mythology A to Z* (3 ed.). New York: Chelsea House.
- Ergürer, E. (2007). *Burdur Arkeoloji Müzesi'nden Bir Kremna Heykeli*. Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları (ed. B. Can ve M. Işıklı). İstanbul: Graphis Matbaa, Zero Prod. Ltd. 433-442
- Erhat, A. (1989). *Mitoloji Sözlüğü* (2 ed.). İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Farnell, L. R. (1896). *The Cults of The Greeks States II*. Oxford: Clarendon Press.
- Graves, R. (2010). *Yunan Mitleri* (Çev. U. Akpur 2 ed.). İstanbul: Say Yayınları.
- Grimal, P. (1997). *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma* (Çev. S. Tamgüç). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Hamilton, E. (2002). *Mitologya* (Çev. Ü. Tamer 11 ed.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Hansen, W. (2004). *Handbook of Classical Mythology*. California: ABC-CLIO Inc.
- Hardt, H. v. d. (1715). "Charites, Gratiae". *Academiae Luliae Civibus*, 24, 1-8.
- Harrison, E. B. (1986a). *Charites* (Vol. III/1). Zurich und München: Artemis Verlag.
- Harrison, E. B. (1986b). *Charites* (Vol. III/2). Zurich und München: Artemis Verlag.
- Harrison, J. E. (1908). *Prolegomena to the Study of Greek Religion* (2 ed.). Cambridge Cambridge University Press.
- Harrison, J. E. (1912). *Themis A study of The Social Origins of Greek Religion*. London: Cambridge University Press.
- Harrison, J. E., & Werral, M. D. G. (1890). *Mythology and Monuments of Ancient Athens*. London
- Herodotos. *Herodot Tarihi* (Çev. M. Ökmen). 1973. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Hesiodos. *Homerica: Homeric Hymns, Epic Cycle* (Çev. E. White). 1914. Cambridge, MA, Londra: Harvard University Press.
- Hesiodos. *Theogonia* (Çev. S. Eyuboğlu-A.Erhat). 1991. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Hollis, A. S. (1992). "Attica in Hellenistic Poetry". *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 93, 1-15.
- Homeros. *İlyada* (Çev. A. E.-A. Kadir). 1993. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Homeros. *Odysseia* (Çev. A. E.-A. Kadir). 1994. İstanbul: Can Yayınları.
- İşman, S. A. (2014). *Avrupa Resim Sanatında Dans İmgeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege üniversitesi, İzmir).
- Jonas, H. (2001). *The Gnostic Religion* (3 ed.). Boston: Beacon Press.

- Jordan, M. (2004). *Dictionary of Gods and Goddesses* (2 ed.). New York: Facts On File, Inc.
- Karaosmanoğlu, M. (2005). *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Larson, J. (2007). *Ancient Greek Cults A Guide*. New York and London: Routledge.
- Long, J. M. C. a. M. (2004). *The Athenian Citizen: Democracy in the Athenian Agora*. Princeton: American School of Classical Studies at Athens.
- Lufmann, J. (1814). *Elements of Universal History and Chronology*. London: Library of Princeton University, J. Lufmann Strand.
- Metin, H. (2012). "Attika Seramiğinde Gigantomakhia". *Arkeoloji ve Sanat*, 41, 67-76.
- Mikalson, J. D. (1998). *Religion in Hellenistic Athens* [Electronic version].
- Milleker, E. J. (1986). "Greek and Roman Art". *Recent Acquisitions (Metropolitan Museum of Art)*(1986/1987), 6-7.
- Milleker, E. J. (1988). ""The Three Graces on a Roman Relief Mirror"". *Metropolitan Museum Journal*, 23, 69-81.
- Millin, A. L. (1811). *Galerie Mythologique*. Paris: Chez Soyer.
- Monaco, M. C. (2001). "Contributi Allo Studio di alcuni santuari ateniesi I: Il Temenos del Demos e delle Charites". *Annuario della Scuola di Archeologica Italiana di Atene e delle missioni italiane in Oriente*, 79(3/1), 103-149.
- Nilsson, M. P. (1925). *A History of Greek Religion*. Oxford: Clarendon Press.
- Ovid. *Metamorphoses I-XV* (Çev. B. More). 1922. Boston: Cornhill Publishing Co.
- Palagia, O. (2014). *The Three Graces at the Panathenaia. Approaching the Ancient Artifact* (ed. A. Amalia ve D. Denise). Berlin, Boston: De Gruyter. 233-242
- Parker, R. (2011). *Cornell Studies in Classical Philology : On Greek Religion*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Pausanias. *Description of Greece* (Çev. M. A. Arthur Richard Shilleto). 1886. London: Chiswick Press.
- Pausanias. *Description of Greece, Loeb Classical Library* (Çev. W. H. S. a. O. Jones, H.A.). 1918. London: Cambridge, MA, HUP.

- Pindar. Olympian Odes. Pythian Odes (Çev. W. H. Race Vol. 56). 1997. Loeb Classical Library: Harvard University Press.
- Preller, L. (1872). Griechische Mythologie (3 ed.): Weidmannsche Buchhandlung.
- Roman, L., & Roman, M. (2010). Greek and Roman Mythology. New York: Facts On File.
- Rosenzweig, R. (2004). Worshipping Aphrodite: Art and Cult in Classical Athens. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Sandys, S. J. (1900). The Odes of Pindar Including The Principal Fragments. New York: The Macmillan Co.
- Schliemann, H. (1881). "Exploration of Boetian Orchomenus". The Journal of Hellenic Studies, 2, 122-163.
- Schwarzenberg, E. (1966). Die Grazien. Bonn: Rudolf Habelt Verlag.
- Smith, W. (1844). A Dictionary of Greek and Roman biography and mythology. London: Taylor and Walton.
- Strabo. Geography: The Geography of Greece: Geography IX (Çev. w. F. H. C. Hamilton). 1903. London: George Bell.
- Sturgeon, M. C. (2004). "Sculpture the Assemblage from the Theater". Corinth, 9(3), III-XXXIV + 1-236.
- Şahin, I. (2007). "Demos Kültü ve Personifikasyonu". Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 289-300.
- Theocritus. The idylls (Çev. B. A. R.J. Cholmeley). 1919. London G.Bell & Sons, LTD.
- Thompson, H. A., & Wycherley, R. E. (1972). "The Agora of Athens: The History, Shape and Uses of an Ancient City Center". The Athenian Agora, 14, III-257.
- Travlos, J. (1980). Pictorial Dictionary of Ancient Athens, . New York Hacker Art Books.
- Travlos, J., & Thompson, H. A. (1949). "The West Side of the Athenian Agora Restored". Hesperia Supplements, 8, 382-393+490-492.
- Webbe, N. L. (1986). *The Three Graces in Renaissance: Origins and Transformations Of A Theme. (Volumes I and II)* (Yayımlanmış Doktora Tezi, Boston University Graduate School, Boston).
- Weller, C. H. (1913). Athens Its Monuments. New York The Macmillan Company.

- White, A. W. (2009). Yunan ve Roma Mitolojisi. Mitoloji (ed., J. V. Laffert). İstanbul: NTV Yayınları. 106-223
- Williams, D. (1983). Sophilos in the British Museum. Greek vases in the J. Paul Getty Museum (Vol. 1) (California. 9-34
- Yörükan, T. (2000). Yunan Mitolojisinde Aşk. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zielinski, T. (1924). "Charis and Charites". The Classical Quarterly, 18(3/4), 158-163.

İNTERNET KAYNAKÇASI

- URL1. Kharites <http://www.theoi.com/Ouranios/Kharites.html> (Erişim Tarihi: 03.07.2014)
- URL2. Callimachus. <http://www.theoi.com/Cult/KharitesCult.html> (Erişim Tarihi: 08 Haziran 2014)